

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

26 март 2020 година *

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебна компетентност и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 5, точка 1 — Компетентност в договорната област — Членове 15—17 — Компетентност при потребителски договори — Регламент (ЕО) № 261/2004 — Членове 6 и 7 — Право на обезщетение при голямо закъснение на полет — Сключен между пътник и туристическа агенция договор за транспорт, който включва комбинация от пътуване и настаняване — Иск за обезщетение срещу въздушния превозвач, който не е страна по този договор — Директива 90/314/ЕИО — Пакетно туристическо пътуване“

По дело C-215/18

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8, Чехия) с акт от 25 януари 2018 г., постъпил в Съда на 26 март 2018 г., в рамките на производство по дело

Libuše Králová

срещу

Primera Air Scandinavia A/S,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: J.-C. Bonichot, председател на състава, M. Safjan (докладчик), L. Bay Larsen, C. Toader и N. Jääskinen, съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за чешкото правителство, от M. Smolek и J. Vlácil, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от M. Šimerdová и M. Heller, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 ноември 2019 г.,

* Език на производството: чешки.

ПОСТАНОВИ НАСТОЯЩОТО

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, точка 1 и членове 15—17 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 23, стр. 74), както и на Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 година относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91 (ОВ L 46, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 12, стр. 218).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Libuše Králová и Primera Air Scandinavia A/S, установено в Дания търговско дружество за въздушен транспорт (наричано по-нататък „Primera“), по повод на иск за обезщетение на основание на Регламент № 261/2004 заради голямото закъснение на опериран от Primera полет от Прага (Чехия) до Кефлавик (Исландия).

Правна уредба

Регламент № 44/2001

- 3 Регламент № 44/2001 е отменен с Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1). Съгласно член 81 от последно посочения регламент обаче същият се прилага едва от 10 януари 2015 г. Следователно предвид времето на настъпване на фактите по спора в главното производство този спор се урежда от Регламент № 44/2001.
- 4 Съображения 11—13 от Регламент № 44/2001 гласят:
 - „(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основаниято на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. Местоживеенето на правния субект трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.
 - (12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие.
 - (13) Във връзка със застраховането, потребителските договори и трудовата заетост, по-слабата страна трябва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото предвиждат общите правила“.

5 Съгласно член 2, параграф 1 от този регламент:

„При условията на настоящия регламент, искове срещу лицата, които имат местоживее в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

6 Член 5 от Регламента е част от глава II, раздел 2, „Специална компетентност“. Точка 1 от него предвижда:

„Срещу лице, което има местоживее в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;
- б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:
 - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,
 - в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;
- в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а)“.

7 Член 15 от същия регламент, който е част от глава II, раздел 4, „Компетентност при потребителски договори“, предвижда:

„1. По отношение на дела във връзка с договор, сключен от лице — потребител, за цел, която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия, компетентността се определя от разпоредбите в настоящия раздел, без да се засяга разпоредбата на член 4 и член 5, точка 5, ако:

[...]

в) във всички останали случаи, договорът е сключен с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държавата членка, където потребителят има местоживее, или, който с всички средства насочва дейностите си към тази държава членка или към няколко държави, включително тази държава членка, и договорът попада в обхвата на тези дейности.

2. Когато потребител сключи договор със страна, която няма местоживее в държава членка, но има клон, агенция или друго представителство в някоя от държавите членки, тази страна по отношение на спорове, възникнали от дейността на този клон, агенция или представителство, се счита за имаща местоживее в тази държава членка.

3. Настоящият раздел няма да се прилага по отношение на договор за транспорт, различен от договора, който в цената си включва предоставянето на комбинация от пътуване и настаняване“.

8 Член 16 от Регламент № 44/2001 е част от същия раздел 4 и параграф 1 от него гласи:

„Потребител може да заведе дело срещу другата страна по договора или в съдилищата на държава членка, в която тази страна има местоживее, или в съдилищата по мястото, където има местоживее потребителят“.

9 Съгласно член 17 от този регламент:

„Разпоредбите на настоящия раздел могат да се дерогират само със споразумение:

1. което е сключено след възникването на спора, или
2. което допуска потребителят да започне дело в съдилища, различни от тези, посочени в този раздел, или
3. което е сключено между потребителя и другата страна по договора, и двамата от които по времето на сключване на договора са имали местоживеее или обичайно пребиваване в една и съща държава членка, и което предоставя компетентност на съдилищата на тази държава членка, при условие че това споразумение не противоречи на законодателството на тази държава членка“.

Регламент № 261/2004

10 Член 1 от Регламент № 261/2004 е озаглавен „Предмет“ и параграф 1 от него гласи:

„С настоящия регламент се признават, при посочени в него условия, минимални права за пътниците, когато:

- а) им е отказан достъп на борда против тяхната воля;
- б) техният полет е отменен;
- в) техният полет е закъснял“.

11 Член 2 от този регламент е озаглавен „Определения“ и предвижда:

„За целите на настоящия регламент:

[...]

- б) „опериращ въздушен превозвач“ означава въздушен превозвач, който изпълнява или има намерение да изпълнява полет съгласно договор с пътник или от името на друго лице, юридическо или физическо, имащо договор с този пътник;

[...]“.

12 Член 3 от посочения регламент е озаглавен „Приложно поле“ и гласи:

„1. Настоящият регламент се прилага:

- а) за пътници, заминаващи от летище, намиращо се на територията на държава членка, към която Договорът се прилага;

[...].

2. Параграф 1 се прилага, при условие че пътниците:

- а) имат потвърдена резервация за съответния полет и, освен в случая с отмяната, посочен в член 5, се представят на гишетото за регистрация,

- ка[к]то е предвидено и в час, посочен предварително и в писмен вид (включително по електронен път) от въздушния превозвач, туроператора или упълномощен пътнически агент,

или, ако не е посочен час,

- не по-късно от 45 минути преди обявения час на излитане; или

[...].

5. Настоящият регламент се прилага за всеки опериращ въздушен превозвач, предоставящ транспорт на пътниците, обхванати от параграфи 1 и 2. В случаите, когато опериращ въздушен превозвач, който няма никакъв договор с пътника, изпълнява задължения съгласно настоящия регламент, се счита, че той върши това от името на лицето, което има договор с този пътник.

6. Настоящият регламент не засяга правата на пътниците съгласно Директива 90/314/ЕИО [на Съвета от 13 юни 1990 година относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки (ОВ L 158, 1990 г., стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 9, стр. 248)]. Настоящият регламент не се прилага в случаите, когато пакетна екскурзия се отменя по причини, различни от отмяната на полета“.

13 Член 6 от този регламент е озаглавен „Закъснение“ и предвижда:

„1. Когато опериращ въздушен превозвач очаква по разумни причини даден полет да закъснее повече от времето за излитане по разписание:

- а) за два или повече часа при полети до 1 500 километра; или
- б) за три или повече часа при всички полети на територията на Общността над 1 500 километра и при всички други полети между 1 500 и 3 500 километра; или
- в) за четири часа или повече при всички полети, непопадащи под букви а) или б),

на пътниците се предлага от опериращия въздушен превозвач:

- i) помощ по член 9, параграф 1, буква а), и член 9, параграф 2; и
- ii) когато нормално очакваното начало на полета е минимум денят след предварително обявеното начало на полета, помощта, посочена в член 9, параграф 1, буква б), и член 9, параграф 1, буква в); и
- iii) когато закъснението е минимум пет часа, помощта, посочена в член 8, параграф 1, буква а).

2. При всички обстоятелства, помощта се предлага в рамките на времето, посочено по-горе по отношение на всяка категория разстояние“.

14 Член 7 от Регламент № 261/2004 е озаглавен „Право на обезщетение“ и параграф 1, буква б) от него гласи:

„При прилагането на този член пътниците получават обезщетение, възлизащо на:

[...]

б) 400 EUR за всички полети на територията на Общността над 1 500 километра и за всички други полети между 1 500 и 3 500 километра“.

15 Член 8 от този регламент е озаглавен „Право на възстановяване стойността на билетите или премаршрутиране“ и параграф 2 от него предвижда:

„Параграф 1, буква а) се прилага също за пътници, чиито полети формират част от пакет, освен правото на възстановяване стойността на билета, когато такова право възниква съгласно Директива 90/314/ЕИО“.

Директива 90/314

16 Член 2, параграф 1 от Директива 90/314, която е била приложима към момента на настъпване на фактите в главното производство, гласи:

„За целите на настоящата директива:

1. „туристически пакет“ означава предварително договорената комбинация от не по-малко от два от следните елементи, когато се продава или предлага за продажба на цена, която включва всички разходи, и когато услугата обхваща срок, по-дълъг от двадесет и четири часа или включва настаняване за пренощуване:
 - а) транспорт;
 - б) настаняване;
 - в) други туристически услуги, които не са свързани с транспорта или настаняването, и представляват значителна част от туристическия пакет.

Отделното фактуриране на различните елементи от същия туристически пакет не освобождава организатора или продавача на дребно от задълженията им по настоящата директива“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 17 Г-жа Králová, която е с местоживее в Прага, сключва с туристическата агенция FIRO-tour a.s. договор за пакетно туристическо пътуване, което включва, от една страна, въздушен транспорт между Прага и Кефлавик с полет на Primera, и от друга страна, настаняване в Исландия.
- 18 Полетът от Прага до Кефлавик на 25 април 2013 г., за който г-жа Králová разполага с потвърдена резервация, закъснява с повече от четири часа. Поради това г-жа Králová предявява иск за обезщетение срещу Primera пред Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8, Чехия) за сумата от 400 EUR на основание член 6, параграф 1 и член 7 от Регламент № 261/2004.
- 19 С определение от 1 април 2014 г. Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8) прекратява производството, като приема, че няма международна компетентност по иска, доколкото Регламент № 44/2001 не се прилага по отношение на Кралство Дания, държавата членка, в която се намира седалището на Primera. Този съд добавя, че глава II, раздел 4 от посочения регламент също не му предоставя компетентност по делото, тъй като г-жа Králová е сключила договора за транспорт не с Primera, а с туристическата агенция FIRO-tour. Доколкото трябва да се приеме, че все пак има договор между страните по спора, той при всички положения не би бил договор, който включва комбинация от пътуване и настаняване, както изисква член 15, параграф 3 от Регламента.

- 20 Г-жа Králová обжалва това определение по въззивен ред пред Městský soud v Praze (Градски съд Прага, Чехия), който отхвърля жалбата с определение от 4 август 2014 г. Този съд констатира, че Регламент № 44/2001 се прилага за Кралство Дания от 1 юли 2007 г., но не учредява компетентност за чешките съдилища по спора в главното производство.
- 21 Г-жа Králová подава касационна жалба до Nejvyšší soud (Върховен съд, Чехия), който с акт от 15 септември 2015 г. отменя определенията на Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8) и Městský soud v Praze (Градски съд Прага) и връща делото на Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8) с указания да прецени пасивната процесуална легитимация на Primera в светлината на член 5, точка 1 и членове 15 и 16 от Регламент № 44/2001.
- 22 Запитващата юрисдикция отбелязва, че не може да заключи непосредствено от Регламента дали когато въздушният транспорт е договорен като част от пакетно туристическо пътуване, компетентността по споровете във връзка с правоотношението между въздушния превозвач и потребителя принадлежи на съдилищата по мястото на изпълнение на договорното задължение по смисъла на член 5, точка 1, буква б) от този регламент или на съдилищата по местоживеенето на потребителя по смисъла на член 16, параграф 1 от същия регламент.
- 23 Освен това запитващата юрисдикция изпитва съмнения във връзка с това дали Primera е процесуално легитимирано да отговаря по иск, с който се упражняват правата по Регламент № 261/2004, доколкото е длъжно да изпълнява предвидените в този регламент задължения, както и каква е връзката между отговорността по посочения регламент и отговорността по Директива 90/314.
- 24 При тези обстоятелства Obvodní soud pro Prahu 8 (Районен съд Прага 8) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
- „1) Съществувало ли е договорно правоотношение между ищеца и ответника за целите на член 5, точка 1 от Регламент [№ 44/2001], въпреки че между тях не е бил сключен договор, а полетът е бил част от пакет от услуги, предоставяни въз основа на договор между ищеца и трето лице (туристическа агенция)?
- 2) Може ли това правоотношение да се квалифицира като потребителски договор съгласно [...] членове 15—17 от Регламент [№ 44/2001]?
- 3) Процесуално легитимиран ли е ответникът да отговаря по иск за обезщетение във връзка с права, произтичащи от Регламент [№ 261/2004]?“.

По преюдициалните въпроси

По третия въпрос

- 25 С третия си въпрос, който трябва да се разгледа на първо място, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че пътникът на полет, закъснял с три часа или повече, има право да предяви иск за обезщетение на основание на членове 6 и 7 от този регламент срещу опериращия въздушен превозвач дори ако между пътника и този въздушен превозвач няма сключен договор, а полетът е част от пакетно туристическо пътуване, което попада в обхвата на Директива 90/314.
- 26 Първо, този въпрос предполага да се изясни дали Регламент № 261/2004 се прилага за въздушен превозвач, който е изпълнил закъснелия полет от името на лицето, което има договор с пътника, без самият той да има договор с този пътник.

- 27 Член 2, буква б) от този регламент съдържа определение на понятието „опериращ въздушен превозвач“, съгласно което това е въздушен превозвач, който изпълнява или има намерение да изпълнява полет съгласно договор с пътник или от името на друго лице, юридическо или физическо, имащо договор с този пътник.
- 28 Съгласно член 3, параграф 5 посоченият регламент се прилага за всеки опериращ въздушен превозвач, който предоставя на пътниците транспорт от или до летище, намиращо се на територията на държава членка. Съгласно същата разпоредба, когато опериращ въздушен превозвач, който няма никакъв договор с пътника, изпълнява задължения съгласно този регламент, се счита, че той върши това от името на лицето, което има договор с този пътник (решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др., C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 62).
- 29 От посочените разпоредби следва, че пътникът на закъснял полет може да се позовава на Регламент № 261/2004 спрямо опериращия въздушен превозвач дори ако пътникът и опериращият въздушен превозвач нямат сключен договор помежду си.
- 30 Второ, третият въпрос предполага да се изясни дали обстоятелството, че обсъжданият в главното производство договор е за пакетно туристическо пътуване по смисъла на член 2, параграф 1 от Директива 90/314, се отразява на възможността на пътника да се позовава на правата по членове 6 и 7 от Регламент № 261/2004 при закъснение на полета.
- 31 Що се отнася до връзката между Регламент № 261/2004 и Директива 90/314, следва най-напред да се отбележи, че съгласно член 3, параграф 6 от него този регламент не засяга правата, които пътниците, закупили пакетно туристическо пътуване, черпят от посочената директива.
- 32 В това отношение член 8, параграф 2 от Регламента предвижда, че правото на възстановяване на стойността на билета се прилага и за пътници, чийто полет е част от пакет, освен когато такова право възниква съгласно Директива 90/314.
- 33 В този контекст Съдът е постановил, че от тази ясна формулировка на член 8, параграф 2 следва, че е достатъчно да съществува право на възстановяване въз основа на Директива 90/314, за да се изключи възможността пътник, чийто полет е част от туристически пакет, да поиска възстановяване на стойността на билета от опериращия въздушен превозвач въз основа на Регламент № 261/2004 (решение от 10 юли 2019 г., *Aegean Airlines*, C-163/18, EU:C:2019:585, т. 31).
- 34 Членове 6 и 7 от Регламент № 261/2004, на основание на които обаче е предявила иска си за обезщетение пътничката — ищец в главното производство, не предвиждат еквивалентно изключение като предвиденото в член 8, параграф 2 за възстановяването на стойността на билета, за което е ставало дума по делото, по което е постановено решение от 10 юли 2019 г., *Aegean Airlines* (C-163/18, EU:C:2019:585).
- 35 В този смисъл е видно, че правото на обезщетение по член 7 от посочения регламент е налице в случаите, в които закупеният от пътника полет е част от пакетно туристическо пътуване, като това не се отразява на евентуалните права, които възникват съгласно Директива 90/314.
- 36 Това тълкуване намира потвърждение в подготвителните работи по приемането на Регламент № 261/2004. Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 72 от заключението си, от тези подготвителни работи личи, че волята на законодателя на Съюза е не да изключи приложимостта на този регламент за пътниците, чийто полет е част от пакетно туристическо пътуване, а да им предостави правата по този регламент, без това да засяга защитата, която им осигурява Директива 90/314.

- 37 В това отношение правото на стандартизирано и фиксирано обезщетение, което произтича от член 7 от Регламент № 261/2004, е сред основните права, които този регламент предоставя на пътниците във въздушния транспорт, с насрещни задължения в тежест на опериращия въздушен превозвач, и няма еквивалент в системата, въведена с Директива 90/314, с насрещни задължения в тежест на туроператора.
- 38 По изложените съображения на третия въпрос следва да се отговори, че Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че пътникът на полет, закъснял с три часа или повече, има право да предяви иск за обезщетение на основание на членове 6 и 7 от този регламент срещу опериращия въздушен превозвач дори ако между пътника и този въздушен превозвач няма сключен договор, а полетът е част от пакетно туристическо пътуване, което попада в обхвата на Директива 90/314.

По първия въпрос

- 39 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач на основание на Регламент № 261/2004, попада в обхвата на понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на посочената разпоредба дори ако между тези лица няма сключен договор, а опериращият от въздушния превозвач полет е предвиден в сключен с трето лице договор за пакетно туристическо пътуване, което включва и настаняване.
- 40 В началото следва да се отбележи, че съгласно член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 по дела, свързани с договор, срещу лице, което има местоживее в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка, в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение.
- 41 От практиката на Съда следва, че понятието „дела, свързани с договор“ трябва да се тълкува самостоятелно, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки (вж. в този смисъл решения от 7 март 2018 г., *flightright* и др., C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 58 и цитираната съдебна практика).
- 42 Във връзка с това Съдът вече е постановил, че сключването на договор не е условие за прилагането на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 (решение от 21 април 2016 г., *Austro-Mechana*, C-572/14, EU:C:2016:286, т. 34 и цитираната съдебна практика).
- 43 Макар че член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 не изисква да е сключен договор, съгласно постоянната съдебна практика все пак за прилагането на тази разпоредба е абсолютно необходимо да се установи наличието на задължение, като се има предвид, че съдебната компетентност по силата на тази разпоредба се определя от мястото на изпълнение на въпросното задължение. Затова понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на посочената разпоредба не може да се схваща като визиращо положение, в което не съществува никакъв ангажимент, поет свободно от една страна към друга (решение от 14 март 2013 г., *Česká spořitelna*, C-419/11, EU:C:2013:165, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 44 Оттук следва, че правилото за специална компетентност по дела, свързани с договор, предвидено в член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001, почива на основанието на иска, а не на идентичността на страните (вж. в този смисъл решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др., C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 61 и цитираната съдебна практика).

- 45 Ето защо в настоящия случай следва да се прецени — в светлината на съдебната практика, припомнена в точка 43 от настоящото решение — дали може да се приеме, че въздушният превозвач, който няма сключен договор за транспорт с пътника, а оперира полет, предвиден в сключен от трето лице договор за пакетно туристическо пътуване, изпълнява задължение, което свободно е поел към друга страна и на което се основава искът на ищеца.
- 46 На първо място, следва да се приеме, че въздушен превозвач като ответника в главното производство може да се квалифицира като „опериращ въздушен превозвач“ по смисъла на член 2, буква б) от Регламент № 261/2004, тъй като е изпълнил полет от името на юридическо или физическо лице, което има договор със съответния пътник, конкретно в настоящия случай — от името на туристическата агенция.
- 47 На второ място, както следва от член 3, параграф 5, второ изречение от Регламент № 261/2004, когато опериращ въздушен превозвач, който няма договор с пътника, изпълнява задължения съгласно този регламент, се счита, че той върши това от името на лицето, което има договор с този пътник (определение от 13 февруари 2020 г., *flightright*, C-606/19, EU:C:2020:101, т. 34).
- 48 В този смисъл въпросният превозвач следва да се счита за изпълняващ свободно поети задължения към страната, с която има договор съответният пътник. Източникът на тези задължения е договорът за пакетно туристическо пътуване, който пътникът е сключил с туристическата агенция (вж. в този смисъл решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др., C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 63).
- 49 Ето защо искът за обезщетение за голямото закъснение на полет, предявен от този пътник срещу въпросния опериращ въздушен превозвач, който не е другата страна по договора с пътника, трябва все пак да се смята за свързан с договор по смисъла на член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001.
- 50 Обстоятелството, че договорът за въздушен транспорт е част от пакетно туристическо пътуване по смисъла на член 2, точка 1 от Директива 90/314, което включва и настаняване, не може да обори тази констатация.
- 51 Всъщност тази особеност не променя нито договорното естество на правните задължения, на които се позовава пътникът, нито основанията на иска му, който съответно може да бъде предявен пред едните или другите съдилища по мястото на изпълнение на договорните задължения (вж. в този смисъл решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др., C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 68 и 69, както и определение от 13 февруари 2020 г., *flightright*, C-606/19, EU:C:2020:101, т. 26 и 27).
- 52 По всички изложени съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач на основание на Регламент № 261/2004, попада в обхвата на понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на посочената разпоредба дори ако между тези лица няма сключен договор, а опериращият от въздушния превозвач полет е предвиден в сключен с трето лице договор за пакетно туристическо пътуване, което включва и настаняване.

По втория въпрос

- 53 С втория си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали членове 15—17 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкуват в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач, с когото този пътник няма сключен договор, попада в приложното поле на тези членове относно специалната компетентност при потребителски договори.
- 54 В началото следва да се припомни, че правилата за компетентност по глава II, раздел 4 от Регламент № 44/2001, раздел, който обхваща членове 15—17, позволяват на потребителя по свой избор да предяви иска си или пред съда по местоживеенето си, или пред съдилищата на държавата членка, в която има местоживеене другата страна по договора.
- 55 Тези правила са изключение както от общото правило за компетентност по член 2, параграф 1 от Регламента, съгласно което компетентни са съдилищата на държавата членка по местоживеенето на ответника, така и от правилото за специална компетентност по дела, свързани с договор, закрепено в член 5, точка 1 от Регламента. Следователно правилата на раздел 4 трябва задължително да се тълкуват стриктно (вж. в този смисъл решение от 14 март 2013 г., *Česká spořitelna*, C-419/11, EU:C:2013:165, т. 26 и цитираната съдебна практика).
- 56 Съдебната компетентност се определя от разпоредбите на раздел 4 в случаите, в които са изпълнени трите условия по член 15, параграф 1 от Регламент № 44/2001, а именно, първо, едната страна по договора има качеството на потребител, който действа за цел, за която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия, второ, договорът между такъв потребител и съответния търговец е действително сключен, и трето, този договор попада в една от категориите, посочени в същия член 15, параграф 1, букви а)—в). Тези условия трябва да са изпълнени кумулативно, така че, ако едно от трите липсва, компетентността не може да се определя според правилата в областта на потребителските договори (вж. в този смисъл решение от 28 януари 2015 г., *Kolassa*, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 23 и цитираната съдебна практика).
- 57 В настоящия случай въпросът на запитващата юрисдикция предполага да се изясни дали трите споменати в предходната точка условия може да се смятат за изпълнени за правоотношението между пътника и въздушния превозвач, когато помежду им няма сключен договор.
- 58 В това отношение следва първо да се отбележи, че за разлика от условията, необходими за прилагането на правилата за специална компетентност, произтичащи от член 5, точка 1 от Регламент № 44/2001, определящото за прилагането на правилата за компетентност по глава II, раздел 4 от този регламент е страните по спора да са и страни по договора.
- 59 Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 48 от заключението си и както посочва чешкото правителство в писменото си становище, в членовете от раздел 4 се говори за „договор, сключен от [...] потребител“, за потребител, „сключи[л] договор със страна [...]“, за „другата страна по договора“, сключен от потребителя, а също и за споразумения за избор на съд, сключени „между потребителя и другата страна по договора“.
- 60 Тези формулировки са аргумент в полза на тълкуването, че за прилагането на раздел 4 е необходимо искът на потребителя да е предявен срещу другата страна по договора с него.
- 61 В този смисъл Съдът е постановил, че установените с член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 правила за компетентност при делата по потребителски договори се прилагат съгласно текста на тази разпоредба единствено за делото, заведено от потребителя срещу другата страна по договора — нещо, което обезателно предполага потребителят да е сключил

договор с ответника, действащ в рамките на търговската или професионалната си дейност (решение от 25 януари 2018 г., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, т. 45 и цитираната съдебна практика).

- 62 Второ, тълкуването, съгласно което установените в глава II, раздел 4 от Регламент № 44/2001 правила за компетентност при потребителски договори не се прилагат в случаите, в които не е налице договор между потребителя и търговеца, е в съответствие с изложената в съображение 11 от Регламента цел да се осигури висока степен на предвидимост при определянето на компетентния съд.
- 63 Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 57 от заключението си, възможността за потребителя да предяви иск срещу търговеца пред съда по местоживеенето си се уравновесява с изискването да е налице сключен договор помежду им, от което произтича въпросната предвидимост за ответника.
- 64 Освен това Съдът действително е отбелязвал, че предвиденото в член 16, параграф 1 от Регламент № 44/2001 понятие „другата страна по договора“ трябва да се тълкува в смисъл, че обозначава и съдоговорителя на стопанския субект, с който потребителят е сключил този договор (вж. в този смисъл решение от 14 ноември 2013 г., Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735, т. 32). Това тълкуване обаче е направено по повод на особени обстоятелства, при които между потребителя и двама съдоговорители изначално е съществувала договорна връзка, която е нямало как да бъде прекъсната (решение от 28 януари 2015 г., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, т. 33).
- 65 По всички изложени съображения на втория въпрос следва да се отговори, че членове 15—17 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкуват в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач, с когото този пътник няма сключен договор, не попада в приложното поле на тези членове относно специалната компетентност при потребителски договори.

По съдебните разноски

- 66 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

- 1) Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 година относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91 трябва да се тълкува в смисъл, че пътникът на полет, закъснял с три часа или повече, има право да предяви иск за обезщетение на основание на членове 6 и 7 от този регламент срещу опериращия въздушен превозвач дори ако между пътника и този въздушен превозвач няма сключен договор, а полетът е част от пакетно туристическо пътуване, което попада в обхвата на Директива 90/314/ЕИО на Съвета от 13 юни 1990 година относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки.

- 2) Член 5, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач на основание на Регламент № 261/2004, попада в обхвата на понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на посочената разпоредба дори ако между тези лица няма сключен договор, а опериращият от въздушния превозвач полет е предвиден в сключен с трето лице договор за пакетно туристическо пътуване, което включва и настаняване.
- 3) Членове 15—17 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкуват в смисъл, че искът за обезщетение, предявен от пътник срещу опериращия въздушен превозвач, с когото този пътник няма сключен договор, не попада в приложното поле на тези членове относно специалната компетентност при потребителски договори.

Подписи